

K. Matvey: 10 documents
with 8 addresses - Examination
№. 9.1007, 19.11.1983

1. 9.1007 ↑

u. κρείλο Ρωσική

Αρ φελ 389778

Αδδ'.

Πέτρο Σωτήριου

ΜΟΛΩΝ ΛΑΒΕ

Δ ΕΚΕΒΡΗΣ του 1955. Σεφικάζει μέσα σέ μία άγρια, σκληρή και άνελέπη άτμόσφαιρα ό παλιός ό χρόνος. Ό ξένος άρχιδυνάστης, ό Σέρτζων Χάρντιγκ, τροποποιά τους άποικιοκρατικούς νόμους έτοι πού κι' ή άπλή όπλοκατοχή μπορεί νά οδηγήσει στην άγχώνη. Ό καιρός είναι παγωμένος και τό κίονι κατακαλύπτει άφθονο τά ήρώικά χωριά της Πιτολιιάς. Παλλές ιστορικές παραδόσεις, μά άλυσιδα δυναμικών άντιστάσεων κατά των Τούρκων δεσποτών συνέθεταν τό αγωνιστικό φόντο και έδιναν τό αναγκαίο ύπόστρομμα και την άπαραίτητη ύποδομή για τή συνέχισα και την άλοκλήρωσα της παλαιώνης παράδοσης. Ριζοθεμελιωμένοι στις άετρωταλιές του Μαχαρά και του Πολύστου, της Κυπερούνας και του Κούρδαλι οι συνεκιστές της ένδοξης έθνικοαπελευθερωτικής πάλης της μάνας έλληνιδας τούτης γής - πού χάνεται στην άλυσάνη του χρόνου - κατανακούν του θανάτου τή μοίρα και ξεπερνούν τον ίδιο τό θάνατο. Μά δέν μπορούσε κι' άλλωώς νά συμβεί, μά και τους θάραινε ή χιλιόχρονη πολεμική παράδοσα πού ξεκινούσε ούρριζα από τους ιστορικά ως τά σήμερα άκόμα άγνώστους θρυλικούς έλληνοκύπριους καπεταναίους των όρέων, πού μαζί τους μόνο οι αιδάδελφοι τους της μεγάλης έλληνικής πατρίδας μπορούν νά συγκριθούν κι' οι Σερβοκροάτες Χαίντουκοι.

ΣΤΑ ΒΟΥΝΑ της Πιτολιιάς, στις ρεματιές και τά λαγ-

Παύλος Σωτήριου

κάδιο, στα ραιδιά και τά στεφάνια της μία φούχτα γενναίων παιζογελά με τό θάνατο κι' αγωνίζεται άν.σα με τή ψυχή στα δόντια νά διώξει τον τύραννο από τή γή μας. Οι συνθήκες είναι τραγικά δύσκολες. Ό άγώνας τραχύς και κατασκότεινο κι' άρακτο προδιαγράφεται στα καινά μέτρα της λογικής τό μέλλον. Καταπληκτικά άνισα ή άντισπαράθεση των ύλικών και στρατιωτικών δεδομένων των δύο έμπολέμων. Η προέκταση του θιάδικου παραμυθιού με τον Γολιάθ και τον Δαυίδ σε σύγχρονα πλαίσια. Και μόνο ή πίστη των ακλάθων στο άκαταμάχητο μήνυμα του άπελπισμένου άγώνα τους - πού κονιορτοποιεί τά κατασπόμενα «ατάτους κδδ» και ανατρέπει τά στεγανά διαμερισματα μέσα στα όποία θέλησε με τό παρομοιωδη «ουδέποτε» του νά εγκλείσει την ψυχή και την έφεση ενός άλάκαιρου λαού ένας τραγικά άνεδαφικός κι' άπίθανο άνισοτάρπος Χόγκινσον - ανατρέπει τό ίσοζύγιο των δυνάμεων και τό νόμο των πιθανοτήτων.

Σ' ΕΝΑ ΒΟΥΝΟ ΤΟΥ ΟΛΥΜΠΟΥ - κοντα στον Παλούστιπο - σπίνει τό λιμέρι της ή ομάδα του Γρηγόρη Αύξεντίου. Όκτώ - δέκα άντρες ντυμένοι στο χακί άντιμεταπιζούν με καταπληκτική δύναμη τή μανία των στοιχείων της φύσης και τή λύσσα των άποικιοκρατικών οργάνων, πού τους πλείστους - παρά τή θέλησή τους - σπρώχνει στον άκαρο πόλεμο ή άπελπισμένη πολιτική των Τόρπηδων. Αν ή στοασεωδης πολιτική ευθυκροισία δέν είχεν εκλείψει από τις σκέψεις των πολιτικών του Σίτυ, άν των Μυλόρδων οι συνειδήσεις δονούνταν έστω και κατά έλάχιστο από τις χορδες του ύπέρτατου ήθικού χρέους προς τον Έλληνισμό και την Έλλάδα - αντίστοιχο κι' άνάλογο προς την αιδία ήθική ευγνωμοσύνη πού οι άρχαιοι Άθηναίοι έτρεφαν στους ήρωικούς Πλαταιείς - τό έπαναστατικό ξεσηκωμα του 1955 δέν θαχε ποτέ του ούμβεί.

95-95-95 17.71

ENGOMI MUNICIPALITY

331 P01

ΥΣΤΕΡΑ ΑΠΟ ΜΙΑ επίπονη και δύσκολη, μακρά νυχτερινή διαδρομή — συνοδευόμενος από συνδέομους της περιοχής — ο Τεύκρος έφτανε μαζί με τον ήρωα Κυριάκο Μάτση λίγο πριν απ' τα μεσάνυχτα στη σπηλιά του Γρηγόρη. Μέσα δέκα περίπου άντρες γιορτάζουν την ανακάλυψη του χρόνου, προσμένοντας το νέο να φανεί, αφηφώντας το χιόνι που σασανώνει εδώ και τρεις τώρα μέρες άλοϋθε τα βουνά και τα διάσελα, προσμένοντας — παρά την έκεχειρία της ΕΟΚΑ — ώρα την ώρα τον έκτρο να φανεί, για να τον αντιμετωπίσουν σταθερά, δυναμικά, με τον άγώνα και τον δυναμισμό του απελπισμένου, που μονάχα οι άντρες της γης μας μέσα στο καταθλιπτικό, στενό χωροδιάγραμμα του νησιού μας μπόρεσαν ν' άναπτύξουν.

Κ ΑΤΑΔΙΩΓΜΕΝΟΣ, καταζητούμενος από παντού ο Τεύκρος, με τα άστυνομικά φυλάκια όλα είδοποημένα για τη νέα απόδρασή του, με την άσπικτή μορφή του στην προμετωπίδα της έμφανιδας της άποκιοκρατικής άστυνομίας — της άγκαζέττας της άστυνομίας, όπως λεγόταν — με δικαιολογημένη την ταραχή και τη συγκίνηση άντικρύζει την είσοδό του στο κρουσφύγετο να χαιρετίζεται με έκρήξεις ένθουσιασμού και χαράς. Ο Νίκος Σπανός δίπλα στο Γρηγόρη, δεξί χέρι του θρυλικού καπετάνιου, πανηγυρίζει κυριολεκτικά που τον συναντά ζανά, έξη και πάνω μίνες τώρα άφ' ότου χωρίσανε από την Άθήνα για να κατεβούνε στην Κύπρο.

Με τον Γρηγόρη, τον καπετάν Ζήδρα της δημοτικής και λαϊκής Κυπριακής ποίησης, ο Τεύκρος κάθεται ώρες πολλές και μιλάνε, μολονότι για πρώτη φορά έλεπόντουσαν. Έχει όμως ο Γρηγόρης μπροστά του την έκθεση του Σώζου, του Ξάνθου όπως ήταν το παλιό ψευ-

δάνυμο του θάσου Σοφοκλέους.

— Είναι σαν να σε ξέρω από χρόνια, ρε Όνησίλλε, ύστερα από τόσα που μου ανέφερε για σενα ο Ξάνθος. Σάμπως όμως μούλεγε και τίποτε άλλο από ιστορίες για τους φίλους του, τον Όνησίλλο και το Ρωμανό;

Τα ημερώματα τους θρίσκουν να μιλούνε, κουκουτσιούς σε μια φωτιά που τρεμόπαιζε, για της πατρίδας τη λευτεριά, για τον άγώνα και τις δραματικές του φάσεις, για της δυσκολίες τις σχεδόν άνυπέρβλητες, για την προσδοκώμενη κατίσχυση της λευτεριάς πάνω στη βάρβαρη βία... Ο θαύς προβληματισμός του Γρηγόρη από την παρουσία έστω και σποραδικών κρουσμάτων — που δεν άλλοιώνουν βέβαια τον κανόνα μα προξενούν ζημιές άνυπολόγιτες στον άγώνα — άτόμων στον άνάρτακο μηχανισμό με μειωμένη την άγωνιστική διάθεση, κι' άκόμα πιο σπάνια την ήθική όντότητα, είναι όλοφανερος, ιδιαίτερα ύστερα από την δραπετεύση από τις Κεντρικές Φυλακές, την ένταξη του στις άνταρτικές ομάδες και την επαναπροσχώρησή του στις κατοχικές δυνάμεις κατάδικου του κοινού ποινικού κώδικα. Είναι η απόδραση του κατάδικου Π. Χατζ., που τόσα όλο προξενεί — μετά τη σύλληψή του, και της διαδόσεως πως είχε σταλεί από τους άγγλους — στις άγωνιστικές γραμμές.

Μά ο λόγος δεν σταματά ως τον άγώνα. Άνοιγει διάπλατα για να διατάμει πτυχές που κανέναν ως τα σήμερα δεν θα ύποφιαζόταν πως θα κάλυπτε το πολύπλευρο και άήσυχο μυαλό του Γρηγόρη. Ο λόγος στρέφεται και στην ποίηση, άκόμα και στην τέχνη, στη λογοτεχνία και σε παλιότερες εύτυχισμένες μέρες. Φάνεται άπίστευτο κι' όμως είναι 100% άληθινό το φαινόμενο του Γρηγόρη. Μέσα στα θαθεία άγρια μεσάνυχτα της δεκεβριάτικης νύχτας του 55, μέσα στο παλιό φύκος των παγωμένων βουνών μας, με τον έκτρο ώρα την ώρα να φανεί ο Γρηγόρης άφινει να ξεδιπλωθεί η πολυσύνθετη προσωπικότητά του: Ο άήσυχος νέος, που προβληματίζεται συνεχώς, που δεινά για μάθηση, που μιλά για νεοελληνική λογοτεχνία — μόλις έβρισκε τις έ-

λάχιστες στιγμές να ζανοίξει την καρδιά του — μέσα στα κακοτράχαλα βουνά μας, με την απεuhlτική μορφή του χάρου να φτεράκιζει στις βουνοκορφές μας.

ΚΕΙΝΟ ΟΜΩΣ ΠΟΥ για πάντα σημαδεύει την προσωπική επαφή με το Γρηγόρη είναι η άκραιότητα του χαρακτήρα του, η ειλικρίνειά του, το ήθος του, κι' η φαταλιτική, η μοιραία — μπορεί να πει κανένας — προσμονή κι' άπαντοχά του θανάτου. Όταν κάποτε ο Τεύκρος παρατηρεί πως η φρουρά τους ήταν έλλειπής — δεν αποκλείεται να μην είχαν καν βάλει σκοπιά κείνη τη νύχτα — ο Γρηγόρης τούδειξε τα 3 αυτόματα και τα 7 ντουφέκια που λαμποκοπούσαν στις αντάγειες της φωτιάς, για να υπογραμμίσει πως η καλύτερη φρουρά τους ήταν εκείνα.

—Ζωντανούς, πάντως — πρόθεσε — δεν μπορούν να μάς συλλάβουν...

Η συνομιλία του Γρηγόρη με τον Τεύκρο συνεχίζεται ως άργα το πρωί, κι' αφήνει να ξεδιπλωθεί άθιαστα κι' άρμονικά όλη η προσωπικότητα του Γρηγόρη. Μιά προσωπικότητα ώριμη, γιομάτη από πλούσιες μορφές και πτυχές δράσης. Από τη θόρεια Ελλάδα ένα σφύρο αναζητήσεις ζανάρχονται στη σκέψη, διακινούν τις αναμνήσεις και γεμίζουν την ατμόσφαιρα με ζεστές — τότε χαρούμενες και τότε μελαγχολικές — αναμνήσεις. Η στρατιωτική θητεία στ' άκρωςύνορα του έλληνικού βορρά και τη Θεσσαλονίκη, με τις μικρές και τις μεγάλες έποικειρήσεις της, με τις κοινωνικές της εκφάνσεις, οδηγούν τη σκέψη σε μια ανεξάντλητη πλημμυρίδα από όμορφες αναμνήσεις. Η περιγραφή της ένέδρας για τη σύλληψη ζένου κατασκόπου σ' ένα βουνό της θόρειας Ελλάδας — που τελικά έπιτυχάνει κι' ο κατασκόπος κινάεται αιχμάλωτος — ή ανεξάντλητη γοητεία των άνεκδότην που ένας νέος είναι φυσικό να κουβαλά μαζί του, ιδιαίτερα σάν έχει τόσο πλατεά ιδανικά και έχει ζήσει σε μια μεγαλούπολη σάν τη Θεσσαλονίκη.

Έκει όμως που ο Τεύκρος στέκεται σάν σ' έκσταση ήταν η στιγμή που ανακαλύπτει πως ο Γρηγόρης ήταν ξεσκολισμένος από τον Παλαμά και τον Βάρναλη, τον Καζαντζάκη και τον Κορνάρο, τον Βενέζη, τον Περάνθη, και τον Κοτζιά ακόμα. Στέκεται ιδιαίτερα στα θέατρα του Καζαντζάκη και τον «Ζορμπά» του και θαυμάζει την όμορφη αρχιτεκτονική δομή του γίγαντα αυτού του σύγχρονου νεοελληνικού λόγου, του έλέφαντα αυτού της σύγχρονης σκέψης της μάνας πατρίδας.

Μια προσδευτική πατριωτική αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων χαράσει τη θέση του σε κάθε συναφές πόδλημα, μια θέση που άγγιζε τα όρια του πλήρους κοινωνικού άνασχηματισμού και της όριστικής εξέλιξης της κοινωνικής εκμετάλλευσης. θέσεις, σκέψεις και όνειρα, που δυστυχώς δεν πρόλαβε να άγωνιστεί για να τα δει να πραγματοποιούνται: στην πατρίδα που ακόμα αντιπαλαίει για να καρεί της λευτεριάς τις ήλιαχτίδες.

Από το πλατύ χοροστάσι της καρδιάς ξεπετιούνται καινούργιες αναμνήσεις: Αναμνήσεις από τους συντρόφους της όροσειράς του Πενταδάκτυλου που τους παρουσιάζει στον Τεύκρο μ' όλη την τρυφεράδα και την άγάπη του άρχηγού και για τις εύτυχιόμενες στιγμές μα και για τις σκιερές. Όμως, πάνω κι' έξω από όποιοςδήποτε σκιές, ο Γρηγόρης στέκεται πάντα ο ψηλός, ο άντικειμενικός παρατηρητής. Ούτε το παραμικρό σημάδι, ούτε η έλασσιώτερη έκφραση του πόνου δεν αλλοκάνει τη μνήμη σε στέκεται στις 1—2 άποτυχιόμενες στρατιωτικές έποικειρήσεις στην όροσειρά τη θόρεια και δεν έπαιρριπτει σε κανένα την εύθύνη.

Αντίθετα, όλες οι έπιτυχείς ενέργειες της ομάδας του, με άποκορύφωμά τους τον πλήρη άφοβισμό της άστυνομικής δύναμης του Λευκονοίκου, δίνει το έναυσμα για μια άντικειμενική παράθεση του ρόλου των μακτιών της ομάδας του.

Στέκεται στον Ρωμανό και στον Ζάνθο, στον άρχηγό Διγενή, στη μάχη των Σπλιών. Ο Τεύκρος χαϊρόταν να τον άκούει να περιγράφει τη μάχη, να δίδει παραστατι-

κές επεξηγήσεις και να μιλά ταπεινά για την έπικου-
ρωτική προσφορά του στη σύρραξη που τον ανέβασε στα
σύνορα της ιστορικής αθανασίας και τον έσπασε οά φω-
τοδότη θεο στα μάτια του μαχομένου λαού μας.

Κατρακυλούσε — άφου έδινε την πρώτη μάχη για
να δώσει τον καιρό στον άρχηγό και τους συντρόφους
να άπομακρυνθούν — σαν την μπάλα στις κατωφέρειες
του βουνού, τοποθετώντας το κεφάλι ανάμεσα στα πόδια.

Μά ή ώρα περνά... Είναι τέσσερις τό πρωί... και ά-
ποφασίζουν να πάνε να κοιμηθούν — πλάτη με πλάτη,
όπως έλεγε — σκεπασμένοι με την ίδια κουδέρτα που
σκεπαζόταν με τον Ρωμανό, μέχρι την ώρα που ο τε-
λευταίος συλλαμβανόταν τραυματίας αιχμάλωτος, σε μια
απεγνωσμένη ήρωική του έξάρμηση να σπάσει τό στρα-
τιωτικό κλοιό, για να φτάσει στις άψηλές βουνοκορφες
και να μεταφέρει τό μήνυμα της πανίσχυρης άγγλικής
στρατιωτικής παρουσίας στις άνταρτικές μονάδες.

ΠΕΡΑΣΑΝ ΜΕΡΕΣ, βδομάδες και μήνες από τη
νύχτα στο λιμέρι του Παλύστου. Ό Τεύκρος
θριακόταν κείνο τον Μάρτι του 57 με μία άλ-
λη ομάδα Κυπρίων άνταρτών στις κατασκότει-
νες άγγλικες φυλακές του Γουέρμγουντ Σκάμπε.
Σάν τον κεραυνό έπεφτε εκείνο τό πρωινό ή
εϊδηση του Β.Β.С. για τον ήρωικό χαμό του Γρηγόρη
στα βουνά του Μαχαρά. Οι καρδιές των πατριωτών σφι-
χτηκαν. Μά ή πίκρα του λαού για τον άδικοχαμό δεν
κράτησε πολύ. Ένας καινούργιος κόσμος, μία νέα θού-
ληση γενιεται. Κι' ένας στόχος, ένας σκοπός, ένα σύν-
θημα — παύ καταπέμπεται από τη θυσία μά και από τη
δοσμένη σε καινούργια μέσα πλαίσια περήφανα ρήση:
«Μολών λαβέ» του Γρηγόρη — διακινεί τό θήματά του,

σημαδεύει την ιστορική πορεία του, όρθοτατεί τό λόγο
του: Για Λευτεριά, για θάνατο! Με-
ση λύση, διαδικασία άλλη ύπαλλακτική δεν υπάρχει...